

Izhaja vsak delavnik popoldne

CENE PO POŠTI:

za celo leto Din 90—
za pol leta Din 45—

NOVIČAS

Uredništvo in upravnništvo v Kolarjevovi ulici št. 6 — telefon uredništva št. 50 — telefon upravnništva št. 323

CENE PO POŠTI:

za četrt leta Din 22:50
za en mesec Din 7:50

V upravi stane mesečno Din 7—

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Posamezna številka stane 50 p

Namesto socialne politike — izgovori.

Minister za rude in šume je v svojem odgovoru na interpelacijo posl. dr. Gosarja zaradi trboveljskega rudnika dne 13. t. m. pokazal vso duševno revščino vladnega sistema. Namesto da bi bil nastopil s določnimi socialnopolitičnimi načeli, se je lovilo s plehkimi izgovori. To dejstvo je posl. dr. Gosar v svojem odgovoru temeljito osvetlil in ožigosal.

Predvsem je minister za šume in rude naglasil, da je trboveljski premogovnik zasebna lastnina, vsled česar vlada nima možnosti, da bi vplivala na urejanje delavskih plač. Dr. Gosar je na to vprašal ministra, kako je pa mogel potem dne 6. julija 1921 poslati trboveljski družbi naročilo, naj uredi akordne plače tako, da bodo enake plačam v državnih rudnikih v Egiptu, ter da naj zniža dodatke za rodbinske člane na najnižjo mero? Tu se jasno kaže vsa neodkritost vladne politike nasproti delavstvu.

Rodbinske doklade.

Potem se je posl. dr. Gosar dotaknil vprašanja družinskih doklad in rekel, da se v sedanjem kapitalističnem zasebnolastninskem redu plače sploh ne dajo tako urediti, da bi vsak človek dobival toliko, kolikor je treba za dostojno življenje. To je izvedljivo samo v kolektivističnem sistemu. Rodbinske doklade morajo imeti s pogledom na neoženjene delavce neko mejo. Toda predno se začne z zmanjševanjem teh doklad, ki so nujno nastale v normalnih vojnih in povojnih razmerah, je treba zvišati delavske plače na predvojno višino, ko je vsak delavec brez vseh doklad zaslužil toliko, da je mogel poleg sebe preživeti tudi družino. Dokler pa so temeljne plače delavstva odmerjene tako nizko, da niti od daleč ne zadostujejo niti za življenje ene osebe, bi bilo zmanjšanje ali celo odprava rodbinskih dodatkov res skrajno protisocialen čin. Vlada bi morala vsa taka stremiljenja ovirati, ne pa pospeševati.

Delavstvo brez zakonitega zastopstva.

Dalje je minister za šume in rude povedal, da je odredil anketo, v katero pridejo zakoniti predstavniki delavstva. Ako je minister s tem menil glavne organe delavske zbornice — je rekel dr. Gosar — potem je v zmoti. Te ljudi je na svoja mesta delegirala vlada, ne da bi vprašala delavce, zato ne morejo in ne predstavljajo delavstva in njegovih teženj. Tako je tudi moglo priti do tega, da se je na anketi meseca januarja t. l. ob pritrditvi teh delavskih zastopnikov črtala iz pogodbe točka 8. o avtomatičnem prilagodevanju delavskih plač cenam življenjskih potrebščin. Potem je dr. Gosar nadaljeval:

Mi danes zakonitih zastopnikov delavcev nimamo. Imeli bi jih lahko neglede na sestavo delavskih zbornic, ako bi ministrstvo za socialno politiko izdalo dolžno naredbo, po kateri bi se volili zaupniki delavcev po podjetjih. Toda to se dosedaj še ni zgodilo. Če hočemo vendar dobiti nekak surogat, moramo smatrati kot zakonite zastopnike delavcev edinole predstavnike posameznih delavskih organizacij. (Odobranje.) Čisto enako, kakor vabi ministrstvo na ankete zastopnike zveze industrijev ali zastopnike drugih organizacij podjetnikov, prav isto tako bi morali sprejeti v to anketo tudi predstavnike delavskih organizacij. (Minister za šume in rude: »Pa ima i neorganiziranih radnika; ko če ove predstaviti?«) Jaz sem mnenja, da bi bilo tudi v slučaju, če bi ne bilo neorganiziranih delavcev v resnici samo par odstotkov ampak magari 20 ali 25 odstotkov, bolje, če ima vsaj ostalih 75 ali 80 odstotkov organiziranih delavcev svoje pravega zastopnika, nego da radi onih par odstotkov sploh ne dopustite niti enega pravega zastopnika, ampak delegirate človeka, ki ni reprezentant delavske volje.

Če hoče minister, da se ta stvar izvrši na pravi način, ga prosim, da svojo depešo zapolni tako, da se imajo smatrati kot zakoniti predstavniki delavskih slojev oni, ki jih delavci sami pošljejo v to anketo. Samo na ta način bomo prišli do rezultata, s katerim se bodo delavci zadovoljili. Sicer bo trboveljska družba stvar zopet tako speljala, kakor jo je prvokrat, in bo zopet vplivala na vse mogoče in nemožne načine, da pride v anketo znova kak predstavniki delavske zbornice, ki mu de-

lavstvo ne zaupa. Zato prosim ministra, da sprejme moj predlog in da svojo depešo v tem zmislu spopolni.

V zvezi s tem je nadaljna trditev ministra, da se ni nikdo pritožil proti temu, da ga je zastopal predsednik del. zbornice. Najprej dvomim, da bi bilo to točno. Kolikor sem informiran, so se delavci pritožili. (Ivan Tokan: »Vsi!«) Celo oficielno so pošiljali vloge na vlado. Glavno je pa to, da delavci niso bili s tem nikdar zadovoljni. Če se prav spominjam, sem tu že enkrat naglašal, kako napačno je, da se taka vprašanja rešujejo brez zaslišanja pravih delavskih zastopnikov, in da ravno radi tega ne pridemo nikdar do rešitve, ki bi mogla vsaj v neki meri zadovoljiti obe stranki.

Potreba stalne kontrole nad rudniki.

Minister je v svojem govoru naglasil vrlo važno dejstvo, da vlada sploh ne more rudarskega vprašanja dobro rešiti, čeprav vedno dela na to, da pride do soglasja, dokler ne dobi drugega, boljšega zakona o rudnikih. To je resnica. Jaz pa bi pri tej priliki naglasil še eno stvar. Če pregledamo postanek vseh teh sporov pri trboveljski družbi tekem poldruga leta, vidimo, da je imela trboveljska družba stalno interes na tem, da stvar zavleče, da se na ta ali oni način izogne resnim pogajanjem. Kajti še tako neznatna diferenca pri posameznem delavcu znaša vsled velikega števila takoj ogromne vsote. Zato ima pa družba naravno interes, da rešitev vsakega takega spora zavleče, kajti če jo zavleče za en mesec, pomenja to zanjo lepe milijone.

Zato se ne bodo te stvari nikdar redno reševale, dokler ne dobimo nad rudniki stalne kontrole. Jaz sem to že enkrat tukaj povedal in danes zopet ponavljam. Bivši ravnatelj trboveljske družbe Bela Maks je pri neki anketi v Ljubljani (v l. 1920., ko je šlo za povišanje cen premoga in za delavske plače) naglasil odkrito tole: »Gospodje, jaz Vam odrekam možnost, da nas kontrolirate!« Reči moram, da je imel prav, ker anketa, v kateri sedijo ljudje dva ali tri dni, ter obravnavajo vprašanje ali so cene premogu prave ali ne, sploh ne morejo tega zanesljivo ugotoviti. Kontrola je mogoča samo tedaj, če je stalna, če je trajna. Če hočemo, da to stvar spravimo enkrat v red, moramo zahtevati, da se uvede z novim zakonom stalna kontrola nad rudniki.

Delavske plače temeljem indeksa cen.

Omeniti moram še nekaj. Minister je v svojem govoru naglašal, da je odredil, da nova anketa, katero je sklical, zopet uveljavi znano 8. točko dogovora. To pomeni, da se bodo sedaj urejevale plače zopet vsake tri mesece po cenah življenjskih potrebščin. To je dobro in v tem pogledu se do gotove meje strinjam s ministrom. Reči pa moram tole: samo s tem, če gospod minister odredi, da stopi točka 8. zopet v veljavo, se ne bo nič doseglo. Mi vidimo, da je bila ta točka v veljavi od januarja 1921 do januarja 1922, a se praktično niti enkrat ni udeležila. Ostala je mrtva točka. Trdno sem prepričan, da bo to tako ostalo tudi dalje. Kajti trboveljska družba s svojim velikim vplivom in s svojimi materialnimi sredstvi bo sigurno našla vedno način, da uveljavlja te točke ali prepreči ali pa zavleče na mesec in mesec, tako da delavci ne bodo nikdar dobili tega, kar bi morali dobiti.

Če je ministru za šume in rude res na tem, da tudi to vprašanje enkrat spravi v red, potem ga prosim, da se sam oziroma v soglasju z ministrom za socialno politiko loti te stvari drugače. Jaz sem sam kot član pokrajinske vlade v Ljubljani že l. 1920. poskušal uvesti uradni indeks cen življenjskih potrebščin, ki naj bi služil kot podlaga za določevanje delavskih plač. Izdal sem že tozadevno naredbo ali stvar je žal, ker se moji nasledniki zanjo niso interesirali, ker jim to ni šlo v njihov koncept, zaspala. Toda, gospodje, vprašanje avtomatičnega določevanja delavskih dnevnice se da rešiti samo na ta način, če se ustanovi oficielen, avtentičen indeks, ki ga priznavajo oziroma morajo priznavati vsi in, ki ne stopa samo edino v večjih presledkih v veljavo vsake tri mesece, marveč se stalno določa, tako da se vsako plačilno periodo ravnajo plače po njem. Tako je v

Nemčiji, na Angleškem, v Nemški Avstriji in to bi se moralo tudi pri nas uvesti. Če pa bi skušali doseči to brez uradnega indeksa, se bo zgodilo, da bodo delavci zahtevali povišanje plač, ker cene rastejo, delodajalci pa bodo trdili, da padajo.

Pri tej priliki bi naglasil še to, da rodi tak neurejen način določevanja delavskih plač, kakor je sedaj v veljavi in kakor ga hoče minister za šume in rude zopet obnoviti, še do neke druge neljube in neprijetne posledice, ki ni škodljiva samo delavcem ampak tudi državi. Če ostane pri starem se bo zopet in zopet dogodilo, da bo trboveljska družba delavce pritiskala, ter jim ne bo dala tega, kar bi jim morala. Delavski zastopniki po bodo primorani nastopiti proti vladi namesto proti družbi. Efekt vsega pa bo povišanje cen premogu. Družba pri tem ne bo nič izgubila, ampak bo še profitirala. (Ivan Tokan: »In večje dividende izplačala koncem leta!«)

Želel bi, da je ta slučaj, v katerem se moramo mi na indirektni način potegovati za trboveljsko družbo, ker ministrstvo sabračaja ni storilo svoje dolžnosti, zadnji, in da bi minister za šume in rude zlasti iz teh razlogov delal v svojem področju na to, da podjetniki ne bodo mogli več izigravati delavstva proti državi. Onemogočiti pa se da to samo s tem, če se, kakor sem predlagal, izplačevanje in določevanje delavskih plač naveže na oficielen indeks.

Delavstvu delež v podjetjih!

V zvezi z vprašanjem posebnega zakona o rudnikih je naravno spojeno še drugo vprašanje, to je vprašanje posebnega zakona, s katerim se urede odnošaji

rudniških delavcev. Mislim da ni dvoma da morajo delavci (rudarji) v rudnikih enkrat priti do primerne sodelužbe v vodstvu, do soodločevanja v upravi takih podjetij. Dokler tega ne dosežemo, bomo imeli stalne boje in težave. Samo na ta način če vstopijo tudi delavci v upravo podjetja, pa imenujte to socializacijo ali kakor hočete, samo tako da postanejo pravi udje organizma, v katerem žive, bomo dosegli, da bo pričel tudi delavec polagoma razumovati položaj podjetja, da bo imel možnost presoditi, kaj sme od njega zahtevati in kaj ne. To se pa da doseči samo s posebnim zakonom, ki bo urejal odnošaje rudarskih delavcev nasproti podjetnikom. Nočem podrobno navajati kaj vse bi moralo priti v ta zakon, to je stvar posebnih razprav in razmišljanj, to bo gotovo tudi stvar kompromisa. Brez dvoma pa je, da mi tak zakon nujno potrebujemo. Vsa ta vprašanja, ki pretresajo vedno znova naše gospodarsko življenje se porajajo vedno znova ponajveč zaradi tega, ker odnošaji delavcev nasproti podjetnikom niso urejeni, ker stremi vsa ekonomska politika, ki jo vlada favorizira in vodi, za popolnim liberalizmom, za popolno svobodo.

Za to pri nas danes ni časa. Ali bo ta čas prišel kdaj ali ne, je druga stvar. Toda gotovo je, da sistem popolne gospodarske svobode pomenja pri nas propast velikega dela našega naroda. Če ta sistem konsekventno izvedete in kakor se vidi, ga tudi hočete dosledno izvajati — bomo sigurno učakali, da bo majhen del podjetnikov in velekapitalistov popolnoma obvladal in neomejeno izkoriščal večino našega naroda.

Seja narodne skupščine.

24 srbskih, 4 hrvatski, 2 slovenska državna svetnika.

DVORNA PISARNA STANE VEČ NEGO ENO MINISTRSTVO. — CIVILNA LISTA 240 MILIJONOV KRON. — KDO BO DOBIL KAJ OD VOJNE ODŠKODNINE?

V seji narodne skupščine 17. t. m. je poslanec dr. Janko Šimrjak (Jugoslovanski klub) ostro kritiziral vrhovno državno upravo. Govori o državnem svetu in veli, da je to najvišje upravno sodišče, ki rešuje spore upravne naravi. Zaradi tega bi morali biti v tem vrhovnem svetu najsposobnejši ljudje in najboljši strokovnjaki, ter strankarsko nekompromitirani. Državni svet mora biti kontrola delovanja vlade in ministrov. Ako bi ta institucija hotela sloneti na strankah, potem bi bila samo orodje v njihovih rokah in ne bi bila objektivna. V vrhovni upravi morajo biti posamezna plemena zastopana po svoji številni moči. To je temeljna osnova, na kateri mora biti zgrajena dobra državna uprava. Od 30 državnih svetnikov pa hoče vlada v državni svet samo 4 Hrvate in 2 Slovence, vsi ostali pa Srbi. Iz tega se vidi, kako se hrvatski in slovenski narod naravnost provocirata. (Ugovarjanje in hrup pri nekaterih poslancih.) Ako je državni svet tako sestavljen, kako bo šele glavna kontrola, ki jo voli državni svet! Jasno je, da niti državni svet niti glavna kontrola ne bo imela avtoritete in moralnega življenja. (Ugovori.) Govornik preide nato na dvorne pisarne in veli, da je vsota 616 milijonov dinarjev večji proračun, kakor za kakšno ministrstvo. — Radikalni disident dr. Ivanič je zahteval zakon, s katerim naj se ukinejo ministri na razpoloženu.

Republikanec Jovan Gjonovič govori zlasti o kraljevi civilni listi, ki po današnjem tečaju francoskega franka znaša 60 milijonov dinarjev. To so večji izdatki, kakor za celo narodno skupščino. Preide tudi na državni svet in veli, da je zelo velika pogreška, ker je imenovanje najvišjih upravnih sodnikov v državi čisto politično delo, tako da postaja državni svet popol-

noma politična ustanova.

Socialist Etbin Kristan kritizira monarhistični sistem. Govori o dvornih pisarnah in napada zlasti pisarno za rede. Je odločno na tem, da se redi sploh ukinejo. Napada tudi narodno skupščino, v kateri niso zastopani Hrvatje in komunisti. Da manjkajo Hrvatje v narodni skupščini, so krivi hrvatski politiki. O komunistih pravi, da bi se to vprašanje dalo rešiti z razpisom narodne skupščine in z razpisom novih volitev. Z zakonom o zaščiti države je ustvarjen prejudic, po katerem utegne vsaka večina postopati po istem receptu napram onim, ki ji ne bodo poslušni.

Na popoldanski seji narodne skupščine, ki se je začela ob šestih zvečer, je bila na dnevnem redu interpelacija radikalca Uzunovića na finančnega ministra o vojni odškodnini. Finančni minister dr. Kumandi izjavi, da dobi naš država 5 odstotkov od skupne reparacijske vsote, ki jo dobe zavezniki, tako da bi na našo državo odpadlo šest milijard zlatih mark. Posebne garancije za naš del vojne odškodnine mi nimamo. Kako se izplačuje vojna odškodnina, je določeno v mirovnih pogodbah. Doslje nam Nemčija na račun vojne odškodnine ni še plačala ničesar v gotovini, pač pa nekaj v biagu. Za leto dobimo od Nemčije blaga v vrednosti 73 milijonov zlatih mark. Material, ki ga imamo dobiti od Nemčije do 1. aprila 1923, je že ves naroben. — Minister za pravosodje dr. Markovič izjavlja, da vlada dela na to, da se najprej odškodujejo oni, ki so se borili za ujedinjenje. — Demokrat Agatonović je pozivljaval vlado, naj do konca tega zasedanja predloži narodni skupščini zakon o vojni odškodnini in da se prednost prizna invalidom in gospodarsko šibkejšim slojem. (Historija z vojno odškodnino utegne postati še jako zanimiva. Že iz te debate se vidi, da so poslanci vladne večine zelo v skrbeh, kdo bo kaj dobil od vojne odškodnine. Da »gospodarsko šibki« ne bodo dobili nič, je več kot gotovo.)

Današnja predborza.

Zagreb, 18. julija. (Izv.) Berlin 76, Italija 15.20, London 1488, Newyork (ček) 333, dolarji 331, Pariz 27.40, Praga 7.65, Dunaj 0.93, Švica 64.50.

Curij, 18. julija. (Izv.) Pešta 0.41, Berlin 1.15, Italija 23.95, London 23.20, Newyork 521.25, Pariz 43.40, Praga 11.70, Dunaj 0.015, n.-a. K 0.0175, Holandsko 202.28, Sofija 3.30, Zagreb 1.52.

Za predsednika demokratskega kluba.

Belgrad, 18. julija. (Izv.) Demokratski klub je imel sejo in je na predlog poslanca Jovanovića sklenil prositi Ljubo Davidovića, da naj ponovno sprejme predsedniško mesto. Demokratski klub se nikakor ni mogel zediniti za kakega drugega kandidata in je predlog Jovanovića sma-

trati za kompromisni predlog. Klub je na to izvolil zastopnike za pogajanja z radikali.

Podpore za bosanske radikale iz rednega proračuna.

Belgrad, 18. julija. (Izv.) Včeraj popoldne je imel radikalni klub sejo, na kateri je Pašić pozival vse poslance, da naj ostanejo vsi v Belgradu, ker se bo vsak dan glasovalo o kakem novem zakonu. Dejal je, da bo poleg poziva predsednika parlamenta pozval brzojavno še vse radikalne poslance, da pridejo čimprej v Belgrad. O priliki razprave o vojni odškodnini so bosanski radikali zahtevali, da se v tem zakonu določi, da dobe vojno odškodnino tudi ljudje iz Bosne, ki so med vojno imeli kako izgubo. Pašić je izjavil, da to ne gre z ozirom na določbe mirovnih pogojev, ki določajo, da dobe vojno odškodnino samo prebivalci bivše Srbije in Črne gore. Kar se pa tiče odškodnine Bosancem, je on mnenja, da bi se dala stvar urediti na ta način, da bi se jim nakazale podpore iz rednih izdatkov proračuna. Seveda je bil ta predlog Pašića sprejet. Radikalni klub je nato določil svoje kandidate za pogajanja z demokrati glede zakona o vojni odškodnini.

Jugofašistovski napad pred parlamentom.

Belgrad, 18. julija. (Izv.) Ob priliki zagrebškega velesesja je nameravalo večje število dalmatinskih kmetov in obrtnikov prirediti izlet v Zagreb, da si ogleda velesesje. Tik pred odhodom iz Splita pa so jih napadli jugofašisti in jih pogrnili z ladje. Posl. Milanović je radi tega brezobzirno nastopanja stavil na ministra za notranje zadeve vprašanje, ali misli te predrzne jugofašiste kaznovati ali ne.

RAZBOJNISKI NAPAD.

Mostar, 17. julija. (Izv.) Včeraj je večja četa razbojnikov, ki so bili oblečeni v vojaške in orožniške uniforme, zastavila potniški avtomobil na poti Mostar—Nevesinje in prisilila potnike, da so jim izročili vso gotovino. Razbojniki so potem pobegnili v hribe. Za njimi so poslane patrolje.

Politični dogodki.

† *Bolgarski list o Pašićevem režimu.* Sofijsko »Slovo« piše o tem sledeče: »Sanje, v katere so se po zmagi zazibali velesrbi, so zadele na trda tla realnosti. Na trditve, da v Jugoslaviji živi samo en narod, srbski, je Zagreb odgovoril, da je treba računati tudi s Hrvati. Slovenija tudi čuva nad svojo narodno individualnostjo. Bosna se je orientirala stran od Belgrada napram Zagrebu. Voojvodina je indiferentna. V Črnigori in Makedoniji vré. Jugoslavija se nahaja v gospodarski, ustavni in politični krizi, od katere je ne more izlečiti tudi ne ameriško posojilo. Zato bi Pašićevemu režimu prišel prav vsak zunanji po-

litični spor.« — »Slovo« ni noben šovinistični list, zato je njegova sodba vredna za beležbe, tembolj ker je čisto — resnična.

+ Meščanska delovna zveza v Nemčiji. Proti socialistični delovni zvezi v nemškem državnem zboru se snuje meščanska delovna zveza, ki bo obsegala vse skupine od nemške ljudske stranke do demokratov.

+ Novi izgredi v Cremoni. Ob zadnjih spopadih ljudskih množic s fašisti v Cremoni je bil ustreljen en fašist. Fašisti so nato priredili 15. t. m. velike demonstracije, tekom katerih so navalili na hišo poslanca ljudske stranke Migliolija in socialističnega poslanca Garibottija, razbili opravo in skušali hišo zažgati, a je policija ogenj pogasila. Vsi teh dogodkov je bil v rimskem parlamentu velik vibar proti vladi, ki je nesposobna, da bi varovala zakon. Seje so se odgodile, dokler ne dobi vlada natančnih podatkov o izgredih.

+ Socialistične demonstracije za mir v Parizu. 16. t. m. so francoski socialisti priredili v Parizu demonstracije za mir. Prireditve so se udeležili tudi zastopniki angleškega in belgijskega delavsstva. Govorili so poslanci Sembat, Wallheed in Vanderveide.

Dnevni dogodki.

— Vendar još četiri Jugoslovani. Današnji »Slovene« poroča, da se je na Bledu ustanovila Or-juna, ki obstoja zaenkrat, žalibog, samo še iz 4 članov in sicer sledečih roditeljskih: Janko Petriča, Mihe Rožanca, Janka Šibenika in Toneta Vovka. Prvi je bil soglasno izvoljen za predsednika, drugi tudi soglasno za podpredsednika, tretji tudi soglasno za tajnika in četrti za večino glasov za blagajnika. Kdor izmed dobrih in iskrenih Jugoslovenov se čuti zmožnega prevzeti kako preostalo odborniško mesto, naj se prijavi na naslov enega izmed gospodarstev. Škoda, da g. dr. F. Plešić že odhaja na Poljsko.

— Proti porabi sadja za žganje. Stajerska zbornica za delavce in nameščence v Gradu je na svojem zadnjem zborovanju sprejela oster protest proti temu, da je deželna vlada uknila prepoved proti žganju sadja v alkoholne pijače. Zbornica zahteva, naj se prepoved znova tveljavi in najstrožje izvaja, med pridelovalci sadja, zadrugo sadnih trgovcev in delavskimi zastopniki naj se pa uvedejo razgovori glede vnovčevanja sadja.

— Za vzgojo ljudske dece v Karpatorusiji. Solska oblast v Užhorodu je izdelala načrt, po katerem bo mogla šola kolikor največ storiti za vzgojo ljudske dece. Učiteljice ročnih del se bodo vsposobile tudi v vzgoji male dece in vzgojiteljice na otroških vrtcih se bodo izveščale tudi za pouk v ročnih delih. Tako se bodo mogle te učiteljske moči medseboj izmenjavati, in sicer tako, da bodo obrtne učiteljice tekom poletnih počitniških mesecev delovale na otroških vrtcih, pozimi pa otroške vrtnarice na ljudskih šolah. Otroški vrtci bodo začasa poljskih del odprti od 7 ure zjutraj do 18. ure zvečer in bodo sprejemali v varstvo tudi otroke pod tri leta stare.

— Pretep na Igu. 12 letni Stanko Skalja je vrzel kamen v 9 letno Antonijo

Godnov in jo ranil na čeljusti. Godnov mater je to tako razljutilo, da se je sprla s Franciško Skalja. Ženski sta se stekli. Godnova je zagrabila železne grablje, prihitel je pa še Vinko Godnov svoji ženi na pomoč. Skaljo sta Godnova vrгла na tla in jo precej močno poškodovala.

— Teško poškodoval je z nožem ob 1. uri zjutraj v Tržiču Anton Veber Franca Lasbacherja, s katerim sta se sprla.

Ljubljanski dogodki.

lj Otroka rešil iz Ljubljaničev. Včeraj ob pol 5. uri popoldne je padel pri Sentjankovskem mostu v Ljubljano okoli 8 let stari sinček gostilničarke ge. Zagorec. Na obupno vpitje je skočil v deročo Ljubljaničev strojni stavec »Jugoslovanske tiskarne« g. Viktor Zajec, ki je še pravočasno rešil potaplajočega se otroka pod čevljarškim mostom na suho v veliko veselje otrokove matere.

lj Akademsko društvo Jugoslovanskih tehnikov v Ljubljani vabi tovariše študentov vseh strok brez razlike fakultete in letnikov ki hočejo prihodnje šolsko leto študirati v Nemčiji in žele informacij, da se oglasijo v petek 21. t. m. ob 11. uri popoldne v društveni sobi gorenjega društva v poslojpu tehniške visoke šole na Mirju (Aškerčeva cesta 11), 1. nadstropje, soba št. 15. — Odbor.

— Umrli so v Ljubljani: Marija Koprivnikar, žena tov. delavca, 30 let. — Mihael Pangre, mešetar, 66 let. — Fran Piano, posestnik, 57 let. — Marija Čarnan, strežnica, 52 let. — Ana Slopar, zasebnica, 67 let. — Marija Vršnar, učenka, 16 let. — Marija Lipovac, delavčeva žena, 35 let. — Terezija Japelj, mestna uboga, 72 let. — Ivan Jankar, mestni ubožec, 52 let. — Ivan Sošek, bivši postrešček, 72 let. — Ivan Jamšek, rejenec, 2 meseca. — Ivan Lampel, bivša služkinja, 83 let. — Barbara Klepec, kuharica, 58 let. — Josip Mohar, posestnik, 52 let. — Anton Wisiak, trgov. zastopnik, 30 let.

lj Policijska kronika. Pisana srajca in spodnje hlače so bile ukradene Ivanu Berniku. Vredne so bile 250 K. — Par novih ženskih čevljev je bilo ukradenih Francu Dolinšku z Ilovice. Vredni so bili 1000 K. Francu Kaduncu so bile ukradene vaje, 3 uzde in jermeje v vrednosti 3000 K. — 2 smrekovi deski sta bili ukradeni zasebnemu uradniku Antonu Babniku. — Izidor Tausig je zajtrkoval v restavraciji na južnem kolodvoru. Računa za 6 Din pa ni plačal. Natakhar Ivan Slabe je na kolodvoru opozoril Tausiga, naj plača ceho. Tausig je pa Slabetu mesto plačila zasolil tako močno zausnično, da je moral natakhar iskati zdravniške pomoči.

Gospodarstvo.

g Proračun sovjetske vlade. Ruski delegat Sokolnikov je predložil haški konferenci proračun ruske države za 9 mesecev leta 1922. Proračun izkazuje 993 milijonov zlatih rubljev dohodkov, 1.132 milijonov izdatkov, torej 138 milijonov zlatih rubljev deficita. Poznavalci, ki so študirali te postavke na podlagi publikacij oficijelne »Ekonomičeske Zizni«, pravijo, da so te številke fiktivne. Sokolnikov budget razdeljuje dohodke sledeče: davki in natura 319 milijonov, dohodki iz prometnih sredstev 295 milijonov, takse in indirektni davki 125 milijonov, nacionalizirana industrija 116 milijonov, razni dohodki 38 milijonov (suma 993). — Tukaj so dohodki iz nacionalizirane industrije baje

popolnoma fiktivni. Res je pa, da nacionalizirana industrija izkazuje deficit 400 milijonov zlatih rubljev, dohodki pa so tako minimalni, da je država primorana celo produkcijo teh podjetij reducirati. Subsidijski države so tako veliki, da se mora emisija papirja stalno dvigati, vsled tega pa realna vrednost dohodkov pada. Končno pa trpi Rusija, čeravno se to sliši naravnost paradoksalno, na krizi nadprodukcije, ker je draginja tako velika, da ljudstvo ne more ničesar nakupovati razen najpotrebnejših živil. To se razvidi n. pr. iz tega, da so normalne potrebsčine enega delavca v Moskvi naraščale sledeče: 15. januarja t. l. 2.270.000 papirnatih rubljev, 15. februarja 5.068.000, 15. marca 9.904.000, 15. aprila 21.111.000, 15. maja 34.960.000, 15. junija pa 35.130.000 milijonov papirnatih rubljev. — Kar se tiče predvidenih dohodkov iz prometnih sredstev (295 milijonov zlatih rubljev), so tudi fiktivni, ker se večinoma vse blago po železnicah in rekah transportira fiktivno zastoj, oziroma na kredit, ki ga je država odprla nacionaliziranim podjetjem, katera ne nosijo toliko, da bi mogla transport dejansko plačati. — Tudi dohodki iz direktnih in indirektnih davščin so previsoko prelimitirani, kajti življenje se je tako podražilo, da je vrednost vnesenih davščin veliko nižja. Kar se tiče cirkulacije papirnatih vrednot, je znašala: 1. januarja 17 trilijonov rubljev, 1. februarja 29, 1. marca 48, 1. aprila 72, 1. maja 117, 1. junija 1922 pa 192 trilijonov rubljev; 1. julija bo doskušala okoli 260 trilijonov.

g Krupp in Stinnes na Ruskem. Iz zanesljivih trgovskih krogov prihajajo poročila o rastočih podjetjih Stinnesa in Kruppa v sovjetski Ruski. Angleški generalni štab je bil nedavno tega obveščten o Kruppovem načrtu za ustanovitev tvornic v Permu na Uralu in na Volgi, kjer se ima izdelovati kemično in kovinasto vojno orožje.

Kultura.

k V. F. Jelenec. 1914—1918. Spomini jugoslovanskega dobrovoljca. Ljubljana, 1922. Založila in natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Strani 286; cena vezani knjigi 34 Din. Te dni je izšlo pod gornjim naslovom zadnje, že posmrtno delo rajnega V. F. Jelenca, ki je doslej edino te vrste v slovenski literaturi.

pr Pasteurjeva stoletnica. Za dostojno proslavo stoletnice slavnega učenjaka Pasteurja je dovolila francoska vlada znesek 2 milijona frankov.

Odgovorni urednik Jožef Rutar.
Izdaja konzorcij »Novega Časac.
Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Več spretnih
tesarskih pomočnikov
sprejme Jakob Pavlič, tesarski mojster, Domžale.

F. BRUMAT Ljubljana
Usakovrstno manufakturo in
tlačine
po konkurenčni cen.
Mestni trg 25. I.

Pri trgovcu pazi na
znamko in na vtisnjene besede

„GAZELA MILO“

Arhitekt in mestni stavbenik
VILJEM TREO
Ljubljana, Gosposvetska cesta 10
Telef. inter. št. 103. Ustanov. leta 1850.
se priporoča za zgradbe vseh vrst
ter izvršuje načrte in proračune.

Za pleskarska in ličarska dela
se najtopleje priporoča slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini
Tone Malgaj
pleskar in ličar :: Ljubljana :: Kolodvorska ulica 6.

Tunel.

Roman. Pisal Bernhard Kellermann. — Poslovenil Peter Mlakar.

Oni na ulici so tudi namah videli, da to, kar se je zdelo meglen mraz, la siva sopara, v kateri je stal Blackstone, ni bil mraz, temuč dim. Dim se je zgostil, se vtakel v širokih, lenih plaseh skozi okno ter se nad Blackstonejevo glavo naglo vil kvišku. Po tem pa se je dim naglo začel goslihi, valiti in puhati; Blackstone je skoraj čisto izginit. Blackstone pa ni zapustil svojega mesta. Bil je mehanično vreščee svarilen signal, ki je z neizmerno slepo energijo naprej poliskajočo se množico počasi ustavljal in slednjič prisilil k umiku.

Blackstonejevi razsodnosti se je zahvaljili, da se je preprečila velikanska nesreča. Njegov vreščee krik je vzbudil ponorelo množico k pameli. V poslojpu se je nahajalo tačas mnogo lisočev. Valili so se k izhodu, a tu zadeli ob človeški zid. Najprej je bilo, kakor bi hoteli ljudje na cesti iz radovednosti gledati, kaj bo. Slednjič so se, bičani po Blackstonejevih krikih, obrnili ter stokrat in stokrat ponavljali Blackstonejev svarilni signal: »Nazaj, poslojpe goril!« Množica se je zagozdila v stranske ulice ter se razpršila.

Do širokih granitnih stopenicah v poslojpu je drvel divji slap glav, rok in nog in človeških klopčičev, ki so se talkali na cesto, planili na noge ter preplašeni zbežali. Vsi so videli med padanjem po stopenicah tam notri — ona strašna goreča dvigala. Dvigala, tri, štiri, polna gorečih papirnih zavojev, ki so švigala kvišku in iz katerih je pršel ogenj na tla.

Blackstone se je nenadoma spel videl v dimu. Naglo se je večal in naenpot prihajal bliže: skočil je

bil. Blackstone je pridrvel na neko skupino bežečih, in čudno, da ni bil nihče ranjen. Bežeči ljudje so prhnili narazen kakor blato, če pada vanj kamen. Dvignili so se vsi bliskoma in le Blackstone je obležal. Odnesli so ga, pa si je kmalu opomogel, izpahnil si je bil samo nogo.

Med prvim Blackstonejevim klicem in skokom je preteklo pet minut. Deset minut pozneje je mrgelejo po Pinesstreetu in Broadwayu gasilnih vlakov, dimečih se parnih brizgalnic in ambulanc. Vsa newyorška skladišča so bruhala gasilne vlake.

Kelly, poveljnik gasilcev, je v hipu spoznal veljiko nevarnost, ki je pretila Irgovskemu okraju. Poklical je na pomoč celo »okraj 66«, to se pravi, Brooklyn, kar se izza velikega požara zgradbe Equitable ni bilo več zgodilo. Severni prehod brooklynškega mostu so zaprli in osem parnih brizgalen s pripadajočimi vlakci je zlelelo čez pošasno v zimski sopari viseči brooklinski most proti Manhattanu. Tunelska zgradba se je kadila iz vseh lukenj kakor velikanska dvojntridesetnadstropna peč. Okoli nje so divjali bojni signali, svareči, strahotni glasovi rogov, prodorni udarci zvoncev, trepetajoči brlizi.

Ogenj so bili zanehtli v tretjem nadstropju in v dvigalih, ki so jih spustili kvišku. Nihče ni pozneje mogel povedati, kdo je zakrivil to hudicoeno delo.

Goreča dvigala so padala kakor plezalci na gore, ki jim zmanjkajo na slrmi steni moči, drugo za drugim. Iz podzemlja je po vsakem padcu zaprasketal oblak žarečega prahu. V vestibulu, v jami za dvigala so bobneli topovski streli ter prasketali nagli pokli: vročina je med hreščanjem metala vijake iz desk jamskega opaža. Jama za dvigala je postala rjoveč steber žare-

čega zraka, ki je gnal goreče papirne zavoje kvišku. Prebil je kupolo in snop isker je pršel preko slrehe. Poslojpe se je izpremenilo v ognjenik, ki je blijuval goreče papirje in žareče pisemske omole; kakor rakete so švigali v zrak ter kakor izstrelki sviščali čez Manhattan.

Okoli žarečega žrela gori pa je v predrzni bližini krožilo lelalo kakor uveda, ki ji gori gnezdo: fotografji Edison-Bia, ki so kinematografsko snimali s pličje perspektive s snegom pokrito pogorje neboličnikov z bruhačim ognjenikom na sredi.

Iz jame za dvigala je ogenj zlezel skozi vrata v posamezna nadstropja.

Sipe so z zvenečim pokom letele iz oken ter ob nasproli stoječih zgradbah treskale v drobce. Zelezne okenske okvire je vročina vpognila in odtrgala; z volnim brnenjem liki šum propelerja so se vrleli v zrak. Cink, s katerim so bili zvarjeni pločevina na oknih in slrečni žlebovi, se je lopil ter prasketal kot žareč dež na tla. (Te cinkove grude so pozneje drago plačevali.)

Kelly je vojeval junaško bilko. Napeljal je petindvajset kilometrov dalčev, iz stodvajset cevi je brizgal na lisoče veder vode v goreče poslojpe. V celem je ta požar zahleval pelindvajset milijonov galonov (4 3/4 l) vode ter veljal meslo New York trideset lisoč dolarjev — trideset lisoč več nego veliki požar Equitableja v letu 1911.

Kelly se je boril z ognjem in mrazom obenem. Hidranti so zamrzovali, mehovi pokali. Za ped debelo je pokrival led ceste. Led je gorečo zgradbo ovil v debel plašč. Pinesstreet je bil za čevljev visoko pokrit z ledenimi zrni, kajti veter je pršil vodo ter jo spreminjal v ledene igle, ki so se sule na cesto.